

ОПШТА ГЕОГРАФИЈА

Hettner Alfred: Die Klimate der Erde. (Geographische Schriften, H. 5, B. G. Teubner, Leipzig 1930, с. IV + 115 са 69 картица и дијаграма).

Пошто је у делу *Die Oberflächenformen des Festlandes* изнео своја схватања о данашњим проблемима и методама у Геоморфологији (Гласник Г. Д., св. XV, с. 139), а у делу *Der Gang der Kultur über die Erde* обрадио једно основно питање из Антропогеографије (Гласник Г. Д., св. XV, с. 141) *Хетнер* је у овом свом најновијем делу из Опште Географије поступио синтетички, и изложио систем Климатологије.

Али ово дело не претставља само приказ познатих резултата, већ се у њему истичу и лична мишљења самог писца о појединим важним питањима. Говорећи о сунчевом зрачењу као подлози атмосферске циркулације, и, затим, влажности и талога, писац не говори у исто време и о температури: о њој, као климатском чиниоцу, он се опширно бави доцније, јер температура у великој мери зависи од атмосферске циркулације. За разлику од *де Мартона* и *Филипсона*, који у својим излагањима полазе од температуре, *Хетнер*, дакле, узима да основу климе чини атмосферска циркулација.

И у другом једном великом питању писац наглашава посве тачно гледиште: при деоби климата треба поћи од општег карактера климе и од особина појединих њених чинилаца, а тек у другом реду треба водити рачуна о бројним вредностима и о утицају климе на неорганску и органску природу. Као у претходним одељцима о климатским чиниоцима, тако и у овом одељку о клими, *Хетнер* узима за основу атмосферску циркулацију, и истиче да се сви климати деле у две групе, тропске и вантропске.

И у овом *Хетнеровом* делу питање је схваћено и обрађено географски. Свуда се огледа зависност климатских елемената од извесних географских чинилаца, затим везе између самих тих елемената, и најзад њихов утицај на друге географске чиниоце. Применом ове методе и познате црте климатске постале су потпуније и изразитије.

Б. Ж. Милојевић

Knoch Karl: Handbuch der Klimatologie von Julius von Hann. Vierte umgearbeitete und vermehrte Auflage. I. Band: Allgemeine Klimalehre. (Bibliothek geographischer Handbücher. N. F. Hrsg. von Albrecht Penck). Stuttgart, J. Engelhorn's Nachf., 1932 XVI—444 стр. са 26 слика. RM. 24.50.

И ако ово издање класичног Хановог дела излази 24 године после прошлога, Кнох је задржао у потпуности цео ранији распоред, који се разликује од свих других сличних радова. Јер, Хан је у својој општој климатологији пошао са географског гледишта. Он показује како разни чиниоци климе, особито подела копна и мора, географска ширина, надморска висина и рељеф земљишта, нарочито у планинским крајевима, утичу на поједине елементе поднебља.

Поред тога, ни сам текст није битно мењан, јер његова садржина није ни данас застарела, а већина изнесених закључака и назора одржаће се и после нас. Свугде у овој књизи осећа се јасан, строго научни стил пок. Хана, који је уз свако питање дао довољно карактеристичних примера. Наравно да се од 1908, када је штампано треће издање овог дела, наука обогатила многим новим радовима; неки климатски проблеми проучени су много детаљније, а дошло се и до неких нових појмова, те је било потребно да се у овом издању учине неке промене, односно допуне. То се види по томе што је оно за 56 страна веће од прошлога. Било би још и више повећано да Кнох није изоставио већи број врло лепих и драгоцених описа климе из трећег издања. Али је велика пажња према светском научењаку, што је Кнох у примедбама упозорно где се ти описи налазе у трећем издању, како би се и садањи читаоци овог рада могли њима послужити. Тим скраћивањем ранијег текста, прерађивач је омогућио себи и другу веома важну ствар, да цитира сву новију литературу. То ће, свакако, добродоћи свима онима којима су потребна питања из опште климатологије за њихове радове.

Особито су проширени одељци о зрачењу у првом (слабљење сунчевог зрачења при проласку кроз атмосферу, радијација са земље и противзрачење

атмосфере, топлотни домазлук земљин, одбијање зрачења са разних земаља) и четвртм делу ове књиге (интензитет сунчева зрачења у дневној и годишњој периоди, пропустљивост атмосфере за зрачење топлоте, биолошко дејство ултраљубичастиг зрачења, ултрацрвено зрачење сунца, дифузна светлост у планинама, небесно плаветнило, биланса топлоте на високим планинама), о класификацији климата и променама климе. Нешто мање допуне су о електричном стању атмосфере у првом делу, затим о температури у планинским крајевима (опадање температуре са висином у приземним слојевима ваздуха, особености код дневног тока опадања температуре, везе између температуре планинског ваздуха и слободне атмосфере на истој висини, годишњи ток температуре у слободној атмосфери, честина колебања температуре око ледне тачке у планинама, неперодске промене температуре у планинским долима), о климатским висинским појасевима у четвртм делу. Неколико нових појмова и покушаја описа климе унесено је у одељку о методици описа поднебља. Напослетку је посвећено више пажње разним метеоролошким справама и неким биоклиматским питањима, него у прошлом издању.

Овај необично солидан рад заслужује пуну пажњу свих географа, који треба да га набаве и пажљиво проуче, а исто тако и осталих, којима је општа климатологија потребна, као помоћно сретство, за њихове научне радове.

П. Вујевих

Hassinger H.: Geographische Grundlagen der Geschichte. Freiburg im Breisgau 1931, XIII + 331.

Као увод у један зборник опште Историје (*Geschichte der führenden Völker*) обрађује аутор, најпре, познато питање односа између Географије и Историје. По Рацелу, творцу Антропогеографије, однос између ових двеју наука састоји се у томе, што географски фактори, нарочито положај, величина и састав земљишта, поред разних других негеографских фактора, утичу на ток историских догађаја. По новом схватању, која заступа и Хасингер, Антропогеографија није помоћна дисциплина

Историје, него самостална наука. Њен је задатак, да опише културну област, и да испита зашто и како се природна област претворила у културну. Како сви објекти у некој области нису дела садашњости, него су неки наслеђени из прошлости, то се они могу објаснити једино помоћу прошлости. Стога аутор дефинише Антропогеографију као науку којој је задатак, да посматра културну област у свим њеним облицима, садашњим као и оним наслеђеним из прошлости. Да би упознали културну област и у њеним разним фазама, кроз које је прошла, задатак је друге дисциплине, Историске Географије, да културну област посматра у неко одређено историско доба.

У овим „Географским основима Историје“ посматрају се разне географске области као позорнице великих историских догађаја, испитује се културно стање тих области и историски развитак до данашњег стања, тј., посматрања се врше са становишта Историске Географије и Антропогеографије.

У поглављу о човеку говори се о екумени, о областима у којима је човек, захваљујући земљишту, хидрографији, клими, флори и фауни, нашао најповољније услове за опстанак, и о току културе. Затим прелази аутор на посматрања о Старом Свету и о првим државама у субтропском топлотном појасу. На обалама Средоземнога Мора, којему је посвећено засебно поглавље, култура се ширила много брже, него ли између оаза Западне Азије и Северне Африке. Много је више времена требало, док је човек савладао велике океанске просторије, најпре Атланског, па затим Великог и Индиског Океана, и открио Нови Свет и Аустралију са Океанијом. Своја посматрања, пуна напомена и пострека, завршава аутор кратким прегледом великих држава у прошлости и садашњости и освртом на цело дело.

Уз свако поглавље наведена је врло опширна литература.

Упада у очи, како се о историјској улози Југословена и њихових држава, нарочито средњевековних, говори врло мало и то тек споредно, а садање политичко стање на Балканском Полуострву и не спомиње се. Иако назив „Балкан-

ско Полуострво" није оправдан, кад је уопште примљен, нема никакве потребе, да се мења, тим више што је тешко наћи име, које би у свему задовољавало, као, н.п., за Апенинско или Пи-

ринејско Полуострво. Ипак у последње време у немачкој литератури, па и у овом делу, преовлађује назив Југоисточно Полуострво.

И. Синдик

ГЕОГРАФСКИ РАДОВИ О ЈУГОСЛАВИЈИ ИЗ 1931 ГОДИНЕ

Balen Dr. J.: *Naš goli krš*, Zagreb, str. 1—311.

Барић Љ.: *Плумозит код Трепче крај Косовске Митровице* (Глас. скоп. науч. друштва, књ. IX, стр. 88—93).

Бошњак Р.: *Долина горње Купе*. (Прилози за познавање рељефа у нашој земљи. Посебна издања Геогр. друштва, св. 10, стр. 37—49).

Brodar S.: *Raziskovanja v Potočki zijalki in nje problemi*. (Časopis za zgodovino in Narodopisje, št. 3—4, str. 153—177).

— — : *Temperature v Potočki zijalki na Olševi*. (Geografski Vestnik, št. 1—4, str. 109—115).

Будимир Др. М.: *Taurinum — Земун*. (Гласник Истор. Друштва у Новом Саду књ. IV, св. 2, стр. 187—194).

Букуров Бр.: *Ада* (Глас. Геогр. друштва, св. XVII, стр. 14—21).

Вајић Б.: *О неким водама са необично маленом количином растворених соли*. (Глас. Скоп. Науч. друштва, књ. IX Одељење природних наука 3, стр. 64—67).

— — : *Минералне и лековите воде у Јужној Србији III*. (Гласник Скоп. Науч. друштва, књ. IX Одељење природних наука 3, стр. 51—64).

Walter J.: *Die makedonische Frage. Ein politisch-geographischer Versuch*, (Langensalza IV + 58).

Vasković D.: *Einige neue Pflanzenreste von Kakanj, Breza und Vogošća bei Sarajevo*. (Glas. Zemalj. muzeja, knj. XLIII, str. 83—98).

Величковић В. Д.: *Статистички преглед нашег сточарства у 1931 год.* (Гласник Мин. Пољ., год. IX, бр. 35, стр. 151—162).

— — : *Статистички подаци о нашој производњи цереалија у 1930 години*. (Гласник Мин. Пољопр., год. VIII, бр. 33, стр. 114—184).

Вељковић М.: *Предграђе Војводе Степе (код Београда)*. (Прилози за познавање градова у нашој земљи, Посебна издања Геогр. друштва, св. 11, стр. 59—68).

Виноградов М.: *Нешто о Поречу*. (Летопис Тимочке епархије IX, стр. 44—68).

Војни Географски институт, Београд: *Специјалне карте Краљевине Југославије 1 : 100.000, секције: Ново Место, Огулин, Чазма, Осјек, Врхника*.

Вујевић П.: *О поднебљу скопске котлине*. (Глас. Скоп. науч. друштва, књ. X, Одељење природних наука 4, стр. 123—214).

— — : *О поднебљу Хвара*. (Глас. Геогр. друштва, св. XVII, стр. 52—99).

Вулетић С.: *Црна Гора и Скадар*. (Записи VIII, стр. 90—101).

Gavazzi A.: *Interne Temperaturwellen in Vrana—See*. (Hrv. geogr. glasnik, br. 3, str. 220—224).

— — : *Mali oblici kamenja u tlu*. (Rad Jugoslav. akad. znanosti i umjetnosti, knj. 241, str. 144—146).

Goldberg Dr. J.: *Godišnji i dnevni period oblačnosti u Zagrebu*. (Rad Jugoslav. akad. znanosti i umjetnosti, knj. 241, str. 1—64, sa 35 tablica i 9 skica).

Грђић Шћепан: *Реформе и колонизација у Босни и Херцеговини*. (Нова Европа XXIV, стр. 81—94).

Gušić Br.: *Mljet*. (Etnološka biblioteka 14, deo I, str. V + 75 + XXIX tablica).

Дамјановић Л.: *Долина Зете и наш саобраћај*. (Записи IX, стр. 287—292).

Динић М.: *Средњевековни Срем*. (Гл. Историског друштва у Новом Саду, књ. IV. — св. 1, стр. 1—13).

Ђорђевић Т.: *Кратово*. (Прилози за познавање градова у нашој земљи, Посебна издања Геогр. друштва, св. 11, стр. 5—39).

Елезонић Г.: *Колашин на Тари и Колашин на Ибру. Како је постало име Колашин*. (Јужни Преглед VI, стр. 19—29).

— — : *Из путописа Евлије Челебије*. (Гласник југ. проф. друштва XII, стр. 355—360).

— — : *Евлија Челебија*. (Срп. књ. гласник XXXIV, стр. 515—528).

Живковић М.: *Средњи Тријас на Златару*. (Геолошки анали Бал. Пол., књ. X, св. 2, стр. 85—104).